

Actieve tolerantie als merk van de openbare school

Het klinkt als een nieuwe term: 'actieve tolerantie'. Gelanceerd door Ineke Struijk, leerkracht in Gorinchem, in haar masterscriptie over levensbeschouwing in het openbaar onderwijs. Volgens haar kan dit begrip het merk van de openbare school worden: het merk waar veel scholen naar op zoek zijn.

Struijk legt graag uit wat ze precies bedoelt. 'Ik wil het woord tolerantie echt inhoud geven', zegt ze. 'We moeten het actief laden met universele waarden als eerbied, rede, geluk en hoop. Anders dreigt tolerantie een leeg begrip te worden, dat in de praktijk niet veel meer inhoudt dan gedogen, terwijl het moet gaan om wederzijds respect en contact tussen mensen. Juist op openbare scholen, die door hun algemene toegankelijkheid al een pluriforme populatie hebben, kan die actief tolerante houding al jong worden ontwikkeld bij kinderen. De scholen kunnen hiermee tegelijkertijd hun identiteit vormgeven vanuit een humanistisch perspectief.' Gedreven vertelt Ineke Struijk hoe ze tot deze conclusie is gekomen tijdens haar studie 'Religies in hedendaagse samenlevingen' aan de Universiteit Utrecht. Haar zonnige woonkamer in Gorinchem ligt bezaaid met boeken over filosofie en religie. Het onderwerp heeft haar duidelijk gegrepen en de aanleiding ligt in haar eigen ervaringen als nieuwkomer in het onderwijs. Na een carrière in het bedrijfsleven haalde Struijk (46) in januari 2006 alsnog haar pabodiploma, een oude wens. Als nieuwe leerkracht van groep 8 op de J.P. Waalschool merkte ze dat er weinig methodes zijn voor lessen in levensbeschouwing op de openbare school. 'Ik wilde graag dat mijn leerlingen meer over elkaars achter-

Gorinchem geïnspireerd

In Gorinchem vindt Ineke Struijk al gehoor voor haar ideeën. Boven-schools directeur Aad Goedegebuur van de Stichting Openbaar Verenigd Onderwijs in Gorinchem is heel blij met haar onderzoek. 'De vonk is overgeslagen. We gaan hier zeker mee aan de slag in onze scholen, zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs. Dit raakt alle openbare scholen', zegt hij. Op zijn uitnodiging heeft Struijk al presentaties gegeven voor de directies van alle OVO-scholen. 'Ze is zo inspirerend, ze heeft echt een denkproces op gang gebracht', aldus Goedegebuur. Wilt u ook aan de slag met levensbeschouwing in het openbaar onderwijs? Neem dan contact op met VOS/ABB, Hans Teegelbeckers, via hteegelbeckers@vosabb.nl. of met de VOO, Ancella Evers-de Boer, via a.evers@voo.nl.

gronden leerden en zo wat meer begrip voor elkaars cultuur en religie zouden krijgen. Maar er was weinig materiaal voorhanden dat niet meteen ontaardde in een godsdienstles.' Door haar zoektocht naar de juiste methode werd haar interesse voor het onderwerp levensbeschouwing steeds groter en wilde ze zich er verder in verdiepen. 'Ik heb getwijfeld tussen een studie Humanistiek en een studie Religie en levensbeschouwing. Uiteindelijk is het een combinatie geworden. Best zwaar, naast mijn werk, maar ik vond het enorm interessant, belangrijk en leuk. En dan lukt het. Ik heb geen college gemist, ik vond die hele studie één groot feest.'

Enquête

Voor haar eindonderzoek over 'De zin van levensbeschouwing in het openbaar onderwijs' vroeg Struijk hulp aan VOS/ABB en de VOO. Daardoor kreeg ze de gelegenheid in september 2010 een enquête uit te zetten onder de leden. Van 220 scholen kreeg ze een reactie. 'Niet genoeg om representatief te zijn, maar het geeft toch een beeld', zegt ze. Op basis van de uitkomsten concludeert ze dat veel openbare scholen worstelen met hun identiteit. Ook zijn ze volgens haar 'handelingsverlegen' als het gaat om levensbeschouwing. 'Het openbaar onderwijs hinkt op twee gedachten', zegt Struijk. 'Aan de ene kant

Ineke Struijk met haar scriptie bij de J.P. Waaleschool. 'Alle kinderen hebben recht op levensbeschouwelijk onderwijs.'

hebben ze hun algemene toegankelijkheid, die ze vrijwel allemaal als eerste noemen als kenmerk van de openbare school. Alle kinderen zijn er welkom, ze noemen het graag ontmoetingsonderwijs. Aan de andere kant vinden ze het lastig om expliciet aandacht te besteden aan levensbeschouwing, omdat ze ook te maken hebben met artikel 6 van de grondwet: de vrijheid van godsdienst. Maar door zo'n neutrale houding, door nooit echt een standpunt in te nemen, krijgt een school geen eigen gezicht, geen identiteit. Er is een merkbelofte nodig om een imago te kunnen opbouwen. Het is dus voor scholen van belang om iets te doen met hun identiteit. Maar dat is het ook voor de kinderen, want die zitten met zingevingsvragen, die niet of nauwelijks aan bod komen in het huidige openbaar onderwijs. Het is een taak van de school om kinderen daarmee te helpen. We doen ze tekort als we het laten liggen.'

Levenshouding

Uiteindelijk gaat het Struijk om het kind, dat zoekt naar zingeving en dat een levenshouding moet ontwikkelen. 'Aandacht voor burgerschap is een begin', zegt ze, 'maar het is niet genoeg. Burger-

schap gaat over democratie en samenleven, maar zingevingsvragen ontbreken daarbij. De g/hvo-lessen dan? Nee, want die zijn zingend van aard, en bovendien gaan niet alle kinderen erheen. Wat mij betreft schaffen we g/hvo af, want dat is alleen een verdieping van de levensbeschouwing die kinderen van huis uit meekrijgen, en dat is geen taak van het openbaar onderwijs. Dat hoort ná schooltijd te gebeuren. Het is wél de taak van de openbare school om kinderen te helpen een levensbeschouwing te ontwikkelen. En daar hebben alle kinderen recht op.' Lessen over geestelijke stromingen bieden ook niet genoeg, vindt Struijk. 'Met kennis van godsdiensten leer je kinderen nog niet elkaar empathisch te verstaan. Kinderen maken al jong keuzes met wie en waarmee zij zich willen identificeren en wanneer en of zij actief willen participeren in de samenleving. De school kan kinderen daar in begeleiden door hen de verschillende culturen en levensbeschouwingen werkelijk te laten begrijpen. Zo kunnen ze een levenshouding ontwikkelen met eigen morele waarden.' Op deze manier ingevuld zou 'actieve tolerantie' volgens Struijk een nieuw overkoepelend uitgangspunt van het

openbaar onderwijs kunnen worden. 'Daarmee kunnen openbare scholen zich heel goed onderscheiden. Het is een begrip waarbij leerkrachten en ouders zich iets kunnen voorstellen, minder vaag dan 'actieve pluriformiteit'. Het kan echt een brug slaan tussen segregatie en integratie'.

Plan van aanpak

Struijk komt in haar scriptie tot een plan van aanpak voor openbare scholen. Eén van de punten is het veranderen van de inzichten van medewerkers. 'Er zijn bijvoorbeeld nog veel leraren én bestuurders die vinden dat religie niet thuishoort in de openbare school en dat zingevingsvragen te moeilijk zijn voor kinderen', zegt Struijk. Ze pleit daarom voor een duidelijker profileren van de school en nascholing van het personeel, bijvoorbeeld door het behalen van het diploma openbaar onderwijs. Wat haar betreft nemen VOS/ABB en de VOO de term 'actieve tolerantie' op in de kernwaarden. Maar Struijk wil ook de Tweede Kamer benaderen. Want, zo zegt ze: 'De verplichting tot g/hvo-lessen zit in de weg. Als we alle kinderen willen bereiken met levensbeschouwelijk onderwijs, moet het echt anders.' <